

MATEMATIKA И МАТЕМАТИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ, 2017
MATHEMATICS AND EDUCATION IN MATHEMATICS, 2017
Proceedings of the Forty-sixth Spring Conference
of the Union of Bulgarian Mathematicians
Borovets, April 9–13, 2017

ВИРТУАЛЕН МУЗЕЙ
МАТЕМАТИКАТА И ИНФОРМАТИКАТА В БЪЛГАРИЯ*

Румена Калтинска

В статията са представени структурата и съдържанието на виртуален музей, посветен на математиката и информатиката в България, и това, което е реализирано досега. Описани са накратко основните направления – българските научни и образователни средища, известни учени и просветители, някои знакови събития в двете области, периодичните издания. Не е забравен и хуморът, свързан с известни български математици. Музеят е израз на почит към хората, посветили усилията и знанията си за съграждане и за обучение на бъдещите поколения.

Лого на музея

Виртуалният музей *Математиката и информатиката в България* се изгражда по инициатива и с помощта на Института по математика и информатика при БАН, със съдействие от страна на Факултета по математиката и информатика на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и на Съюза на математиците в България.

Спонсори на музея са *Американска фондация за България* и фондация *Георги Чиликов*.

Виртуалният музей е съвременно визуално средство, което има три основни задачи: да запознае широката публика с историята на математиката и на информатиката в България на достъпен език; да бъде постоянно обновявано хранилище на текстова и визуална информация по темата; да поддържа обратна връзка с публиката чрез създадена за целта форма.

Виртуалният музей *Математиката и информатиката в България* е един разказ за *НАЧАЛОТО* – началото на математиката и на информатиката в България и за тяхното развитие във времето. Разказ за събития и за хора, посветили усилията и знанията си за съграждане и за обучение на идващите след тях.

Направления. В музея са включени шест направления, които засега (с някои изключения) обхващат периоди от Освобождението (1878) до края на 80-те години на XX в. Направленията са *Просветители*, *Средища*, *Изяви*, *Периодика*, *Хумор*, *Колекция* и са разгледани последователно.

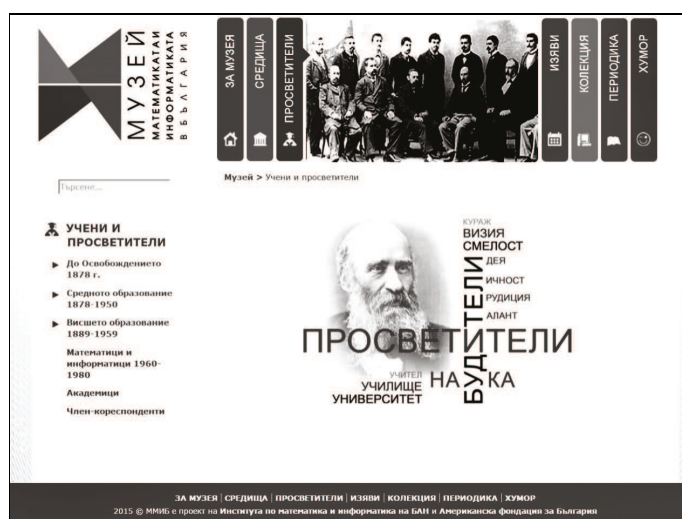
1. Просветители. Информация за просветители, книжовници и учени в различни периоди от българската история.

***Ключови думи:** математика, информатика, виртуален музей, олимпиади, периодика.

Начална страница на музея

- До Освобождението (1878). Кратки сведения за математическите знания и книжнина у нас, за техните разпространители и автори до началото на XIX в. Първите учебници по аритметика, алгебра, геометрия и техните автори през XIX в.
- Средното образование (1878–1950). Изявени учители, автори и издатели на учебници по математика до края на XIX в. и през първата половина на XX в.

Страница „Просветители“

- Висшето образование (1889–1959). Първите три поколения преподаватели в Софийския университет. Първото поколение (1889–1913) – полага основите на висшето математическо образование у нас. Второто (1914–1939) – издига научната работа по математика в страната на световно равнище. Третото поколение (1940–1959) продължава и доразвива традициите и поставя началото на образованието по информатика в България.

- Хабилитирани математици и информатици (1960–1980). Това е четвъртото поколение – вече не само математици, но и първите информатици в България.
- Академици и член-кореспонденти по математика и по информатика (досега).

За повечето от учените в това направление има *Кратка справка* – лични данни, образование, специализации, научни степени и звания, преподавателска дейност, научни интереси, членство в научни организации, отличия. Лицата, свързани с висшето образование, и тези с академично звание, имат и *лично досие*, пълният обем на което съдържа *Кратката справка*, *Биография*, *Встъпителна лекция* (ако е изнесена при първата хабилизация), *Библиография на трудовете*, *Другите за него* (публикации за учения), *Лична галерия* (снимки).

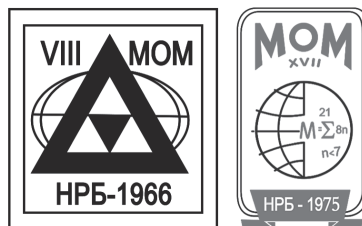
Важно допълнение към това направление е електронната версия на книгата *Български математици*, съставители Иван Чобанов и Петър Русев, ДИ „Народна просвета“, София, 1987, 311 с.

2. Средища. Средища на образование и наука по математика и информатика във висшето образование, огнища на професионално общуване и изяви.

- Институт по математика и информатика при БАН. Кратки сведения за Българската академия на науките, започнала своя път като книжовно дружество (1869) и създаването на един от първите ѝ институти – Математическият институт (1947). Неговата история в периода 1947–1988, с акцент и върху историята на първия в България Изчислителен център (1961), в който се поставя началото на електронно-изчислителната техника у нас.
- Факултет по математика и информатика на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Кратки сведения за Софийския университет, основан като Висше училище (1889) и за създаването на един от първите му три факултета – Физико-математическият факултет (тогава Физико-математически отдел). Това е история на висшето образование по математика в България, началото (1959) и развитието на обучението по информатика у нас.
- Други факултети по математика и/или информатика (списък по градове, с линк към сайтовете им).
- Математически дружества. Съюз на математиците в България. Има идея за включване и на други дружества и съюзи в бъдеще.

3. Изяви.

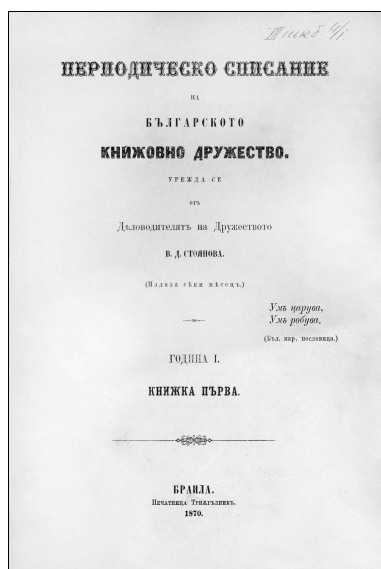
- Пролетните конференции на СМБ.
- Международни олимпиади по математика – първите двадесет (1959–1978). Регламент за участие, оценки и награди. История на всяка от първите двадесет международни математически олимпиади – страни участнички, подбор на задачите, награди, сравняване на резултатите. Обзор върху българското участие – ръководители, подготовка и подбор на участниците в отборите, сравнителни резултати в таблици и диаграми за представянето на отборите, получени награди (медали). Отражението на математическите олимпиади (национални и международни) върху средното образование по математика у нас.

Емблеми на двете олимпиади (от първите 20),
които са проведени в България

- Международни олимпиади по информатика.

4. Периодика. Периодични издания по математика и информатика: списания и сборници (преустановени, настоящи, хронологичен списък), монографични серии, вестници и бюлетини, библиографско отразяване.

Първата книжка на „Периодическо списание“,
издание на Българското книжовно дружество, Браила, 1870 г.

5. Хумор. Посветен на професорите Алипи Матеев, Георги Брадистилов и Ярослав Тагамлишки, известни със своя усет към смешното и гротескното и дарбата им за бързи и остроумни реакции. Весели случки, остроумни реплики, афоризми и студентски фолклор, свързан с тях тримата, както и с други български преподаватели и учени – математици и информатици.

6. Колекция. Информация за сбирката от артефакти в Института по математика и информатика при БАН, ул. „Акад. Георги Бончев“, бл. 8.

Виртуалният музей *Математиката и информатиката в България* има образователна функция и просветителско значение. Екипът, който работи за събирането на

информация, дигитализирането на документи и реализацията на сайта се състои от сътрудници на Института по математика и информатика при БАН: доц. д-р Румена Калтинска (ръководител и автор на проекта, редактор), Анри Овадиев (постоянен сътрудник – издирване на информация, дигитализация, всички галерии), Калина Сотирова (графичен дизайн), Албена Василева (реализация на CMS WordPress), Виктория Наумова (дигитализация), Румян Лазов (техническа реализация на електронната версия на книгата *Български математици*), Ваня Григорова (направление *Периодика*), служителките от Библиотеката на института – Ваня Григорова, Елена Георгиева, Ася Андреева и Светла Минкова (издирване на информация, изготвяне на някои кратки справки). Логото на музея е изготвено от художника Аделина Раковска.

Апел. В градовете и в много села у нас има читалища и училища с библиотеки, създадени още в края на XIX в. или началото на XX в. В някои от тях се крие истинско книжно богатство. Също така, в много семейства се пазят снимки на випуски (гимназиални и/или университетски), стари студентски книжки, дипломи и пр. Екипът ще бъде благодарен за съдействие както на колеги, така и на широката публика за осигуряване на информация и артефакти по отделните направления.

Румена Калтинска
Институт по математика и информатика
Българска академия на науките
ул. „Акад. Георги Бончев“ бл. 8
1113 София, България
e-mail: math.muzei@abv.bg

A VIRTUAL MUSEUM MATHEMATICS AND INFORMATICS IN BULGARIA

Rumena Kaltinska

The paper presents the structure and contents of a virtual museum dedicated to the history of mathematics and informatics in Bulgaria as well as related fields and activities. We try to outline the main directions – the Bulgarian scientific and educational centers, the outstanding scientists and educators, the important events and periodic editions in these fields. We devote a special section to humorous episodes and stories about prominent Bulgarian mathematicians. The museum is a homage to all those who have dedicated their efforts and knowledge for upbringing of the future generations.